

Tammikuussa 1957 valtioneuvosto asetti komitean, jonka tehtäväksi annettiin »toimittaa kaikinpuolinen selvitys» presidentin vaalitapaa koskevista kysymyksistä ja harkita mahdollisuuksia nykyisen vaalitavan uudistamiseksi siten, että voimassa olevan järjestelmän puutteet tulevat poistetuiksi, sekä samalla selvittää, olisiko eduskunnan vaalijärjestelmään tehtävissä parannuksia muilta osin, muun muassa kansanedustajain ja valitsijamiesten paikkojen jakamisessa eri vaalipiirien kesken sekä vaalien tuloksen laskennassa.

Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin hallitusneuvos Jussi *Haltia* ja jäseniksi varatuomari Aarne *Kesänen*, kanslianeuvos Arvo *Korsimo*, hallitusneuvos Yrjö *Orkamo* ja eduskunnan sihteeri Olavi *Salervo*.

Mietinnön ensimmäinen osa »Tasavallan presidentin vaalitavan uudistamisesta» valmistui joulukuussa 1960. Sitä laadittaessa käytettiin hyväksi muun muassa alan parhainta teoreettista asiantuntemusta.

Toisessa työvaiheessa komitea on ottanut kansanedustajan vaaleja koskevan lainsäädännön »kokonaisuudessaan käsiteltäväkseen». Kuulemiensa henkilöitten lisäksi komitea on hankkinut eduskunnassa edustetuilta puolueilta lausunnot siitä, olisiko meillä kansanedustajain vaaleissa yhdistetyn ääniryhmän vertausluvun määräämiseksi siirryttävä nykyisin käytössä olevasta belgialaisen d'Hondt'in menetelmästä Sainte-Laguesin järjestelmään.

Toinen osa komitean mietinnöstä valmistui neljä vuotta myöhemmin, joulukuussa 1964 (Komiteanmietintö 1964: A 14). Sen perustelut eli Ehdotus Hallituksen esitykseksi Eduskunnalle valtiollisista vaaleista annettun lainsäädännön uudistamisesta» käsittävät 7 1/2 sivua. Ehdotukseen liittyy »Laki kansanedustajain vaaleista», »Laki hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta» ja »Laki tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleista», joiden yhteinen sivumäärä on 31 1/2. Tässä ei hyödytä selostaa mietinnössä tehtyjä uudistus ehdotuksia, ne olivat luonteeltaan vaatimattomia ja pääasiassa teknillisiä.

»Laiha uudistus» otsikoi eräs lehti komitean mietinnön. Ehkä »laihaan» tulokseen vaikutti osaltaan vaalilainsäädännön tarkistamiskomitean toteamus, että sen mietinnön ensimmäisessä osassa tehdyt ehdotukset »eivät ole antaneet aihetta toimenpiteisiin valtioneuvoston taholta». Esillä olevan mietinnön toisen osan kohdalta hallitus on päättänyt antaa esityksen eduskunnalle, tosin karsien komitean ehdotuksesta ainoan huomattavamman kohdan, äänestyspäivien muuttamisen heinäkuusta helmikuuhun.

Komitean »ehdotus esitykseksi Eduskunnalle valtiollisista vaaleista annetun lainsäädännön uudistamisesta» on pääasiallisilta perusteiltaan juristeriaa, jossa esimerkiksi valtio-opilliselle näkemykselle ja asiantuntemukselle on annettu vähän sijaa. Ainakin olisi mietintöä laadittaessa ollut syytä tutustua kahteen teokseen: *Enid Lakeman* and *James D. Lambert*, »Voting in Democracies» (Faber and Faber, 24 Russell Square, London), ja ruotsinmaalaiseen valtion virallisten tutkimusten sarjassa julkaistuun: »Organisationer — Beslutsteknik — Valsystem (Statens Offentliga utredningar 1961: 21). Kummassakin puhutaan myös Suomesta ja kummatkin ovat erittäin asiapitoisia.